

Łukasz Leonkiewicz

Sergiusz Siergiejewicz Chorużyj – fizyk, matematyk, filozof i teolog

„Myśl rosyjska, jak cała filozofia na świecie, przeżywa obecnie deficyt nowych idei i w dużej mierze sprowadzana jest do rozwoju historii filozofii” – tymi słowami Chorużyj wyraził swoją ocenę współczesnej myśli filozoficznej. Mimo tego sam stara się rozwijać nowe idee filozoficzne oraz ukazuje aktualność filozofii w XXI wieku. Wiek dwudziesty, a szczególnie jego pierwsza połowa, nakreślił możliwe kierunki rozwoju myśli rosyjskiej, z których jeden jest kontynuowany przez S.S. Chorużyja. Jego działalność można zakwalifikować jako przedłużenie i filozoficzne dopełnienie nurtu neopatrystycznego¹. Antropologia synergiczna jest związana z filozofią fenomenologiczną, a wspólne idee odnajduje również w innych kierunkach filozofii zachodniej, np. w filozofii polityki, dialogu i innych. Chorużyj w ostatnich latach jest najbardziej znanym i najaktywniej działającym filozofem rosyjskim, bez nadmiernej przesady można stwierdzić, że z wielkich myślicieli rosyjskich obecnie pozostał już tylko on jeden. Świadom specyfiki filozofii rosyjskiej, jako nierozzerwalnie związanej z prawosławiem, sam umiejscawia się w nurcie filozofii religijnej, której szczególną rolę dla współczesnej świadomości niejednokrotnie podkreśla.

Siergiej Siergiejewicz Chorużyj urodził się w 1941 r. w niedużym mieście okręgu riazańskiego – Skopinie, gdzie spędził dzieciństwo wychowywany przez rodzinę matki. Nie miał możliwości poznania rodziców, ponieważ w wyniku działań wojennych w 1941 r. stracił ojca, zaś rok później matkę. Wykształcenie uzyskał, studiując fizykę na Uniwersytecie Moskiewskim, po czym przez długi czas zajmował się naukami ścisłymi – fizyką i matematyką, w których okazał się

¹ Etap neopatrystyczny w myśli rosyjskiej przypada na pierwszą połowę XX wieku. Jest on nieklasycznym, a nawet niefilozoficznym sposobem ponownego odkrycia i skomentowania teologii prawosławnej, charakteryzujący się celowym porzuceniem metody filozoficznej i powrotem do twórczości do tradycji Ojców. Związanymi z tą tradycją myślicielami są: Włodzimierz Łosski, Jerzy Florowski, Bazyli Krywoszejn, John Meyendorff

wybitnym specjalistą. Kontynuował studia w Instytucie Matematyki Akademii Nauk, które ukończył w 1967 r., broniąc pracy pt. „Problemy aksjomatycznej teorii rozproszenia”. Od tego momentu został pracownikiem Instytutu Matematyki, w którym w 1976 r. uzyskał tytuł doktora nauk fizyczno-matematycznych za pracę pt. „Algebraiczna kwantowa teoria pola z zasadami superwyboru”. Wtedy też pojawiła się jego pierwsza książka dotycząca teoretycznej matematyki, która nosi tytuł *Wprowadzenie do algebraicznej kwantowej teorii pola*. Wydawałoby się, że utalentowany młody naukowiec powinien mieć wszelkie możliwości dla rozwoju zainteresowań z dziedziny swojej dyscypliny. Jednak w czasach radzieckiej Rosji nie miał możliwości swobodnego poruszania się po świecie w celu rozwoju projektów badawczych, był – jak to sam potem przyzna – „nie-wyjezdnoj”, nie mógł podróżować do państw niebędących „przyjaciółmi” Związku Radzieckiego. Pojawia się tu istotne pytanie, dlaczego młody fizyk teoretyk nie mógł kształcić się w światowych centrach nauki? Odpowiedź wyda się prostą, gdy spojrzymy na lata, w jakich powstały jego pierwsze poważne prace dotyczące myśli rosyjskiej. Pierwsza z nich, dotycząca światopoglądu Pawła Florenskiego, została napisana w 1974 r., zaś *Dyptyk milczenia*, który stał się pierwszą manifestacją antropologii synergicznej, został napisany w 1978 r. Jednocześnie z pracą fizyka i matematyka zajmował się Chorużyj filozofią i myślą chrześcijańską. Z pewnością ważnym, jeśli nie przełomowym momentem w jego życiu był rok 1968, w którym jako dorosły człowiek przyjmuje chrzest i rozpoczyna aktywną działalność na polu filozofii religijnej. Z przyczyn ideologicznych nie był takim naukowcem, jakim go w Związku Radzieckim chciano widzieć, dlatego musiał zejść do „podziemi”, by móc rozpocząć twórczą działalność filozoficzną. Od tego momentu rozpoczyna się najistotniejszy etap życia Chorużyja – pojawiają się idee filozoficznego ujęcia doświadczenia mistycznego prawosławia i ukazania, że tradycja hezychazmu wskazuje nową możliwość filozofowania o człowieku. Już w okresie studiów, jak i wcześniej, interesował się rosyjską myślą Srebrnego Wieku, spotykał się i dyskutował na tematy filozoficzne z późniejszymi wybitnymi filozofami rosyjskimi, np. W.W. Bibichinem. Lektura dzieł rosyjskich filozofów religijnych Srebrnego Wieku, odkrycie teologii hezychazmu oraz zafascynowanie Heideggerem wywarły na Chorużyja wielki wpływ i do dziś połączyły go z filozofią. Pierwszy tekst filozoficzny Chorużyja („Niczto”) pojawił się w 1967 r. w *Encyklopedii filozofii*, jednak następne nie ukazały się już do końca radzieckiego reżimu. Prace, jakie powstały przed wyzwoleniem Rosji spod niewoli komunizmu, krążyły w środowisku ludzi zainteresowanych tą tematyką. Mówiąc o Chorużym, nie należy zapominać o działającym w ZSRR podziemiu (Samizdat²), które skupiało ludzi zainteresowanych oficjalnie zakazaną myślą.

² Tą nazwą określano nieoficjalny strumień rozpowszechniania tekstów, które oficjalnie, w Związku Radzieckim, z przyczyn ideologicznych były zabronione.

Był on jednym z działaczy tego ruchu, z tym że jego działalność ograniczyła się do pisania tekstów o tematyce religijnej oraz rozpowszechniania nowych idei filozoficznych. Chorużyj nigdy nie był działaczem politycznym, a swoją aktywność celowo ograniczał jedynie do działalności naukowej.

Filozofia rosyjska, której rozwój został przerwany przez rewolucję, była w ZSRR zmanipulowana przez komunistyczną władzę, a teksty „niewygodnych” pisarzy nie miały możliwości wyjścia na światło dzienne. Podobnie było z pracami Chorużyja, które dopiero po 1991 r. doczekały się swojego wydania. Idee i myśli Chorużyja nabrały rozgłosu w latach 90. ubiegłego stulecia, jednak do dziś zachowały swoją aktualność i ciągle są przez niego, jak i przez innych rozwijane. Moskiewski filozof uważa, że istnieje szczególnego rodzaju duchowość i szczególnego rodzaju autentyczna religijna myśl, która charakterystyczna jest jedynie dla prawosławia, a dokładniej dla tradycji hezychastycznej. Z kolei fenomenologia prezentuje metodę, dzięki której możliwe jest filozoficzne ujęcie i opisanie tej myśli. Właśnie od rozmyślań nad duchowością prawosławia i fenomenologią Heideggera Chorużyj rozpoczyna swoją drogę do stworzenia nauki o antropologii synergicznej.